

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ 2 / 1871-2018

Η «Σχολή του Σικάγου» στην Αμερική, οι ιστορικές πρωτοπορίες στην Ευρώπη, το μοντέρνο κίνημα, η μεταπολεμική αρχιτεκτονική, η σύγχρονη συνθήκη

- Η σχολή του Σικάγου - Daniel Burnham και Louis Sullivan - Η έκθεση του Κολόμβου στο Σικάγο το 1893.
  - Frank Lloyd Wright: η παιδεία και οι σχέσεις με τον L. Sullivan - F.L. Wright: η περίοδος του Oak Park, τα «prairie houses» και τα πρώτα δημόσια έργα.
  - Tony Garnier και Auguste Perret.
  - Ο γερμανικός εξπρεσιονισμός - Bruno Taut - Erich Mendelsohn -
  - Ο ιταλικός φουτουρισμός - Η «Città Nuova» του Antonio Sant'Elia και ο Mario Chiattone -
  - Ο ολλανδικός νεοπλαστικισμός - Theo Van Doesburg και Gerrit Thomas Rietveld -
  - Ο ρωσικός κονστρουκτιβισμός -
  - Ο τσεχοσλοβάκικος κυβισμός και η αρχιτεκτονική στην Πράγα.
-
- Η γέννηση του Deutscher Werkbund και η αρχιτεκτονική του Peter Behrens.
  - Ο Bruno Taut, ο Ernst May και τα προγράμματα στέγασης του neues Bauen στην κεντρική Ευρώπη - Το Deutsche Werkbund - Mies van der Rohe - Τα CIAM από το 1928 ως το 1933 - Η ίδρυση του Μπαουχάους και το έργο του Walter Gropius.
  - Η παιδεία του Le Corbusier και το έργο της δεκαετίας του 1920 - Η πολεοδομία του Le Corbusier.
  - Ο σκανδιναβικός τοπικισμός και ο Alvar Aalto.
  - Το ιταλικό «Novecento» - Το «Gruppo 7» - Giuseppe Pagano και Giuseppe Terragni - Ο Marcello Piacentini και η πολεοδομία του καθεστώτος της ιταλικής «εικοσαετίας» - Το E42 στη Ρώμη.
  - Η αρχιτεκτονική του ελληνικού ρασιοναλισμού.
  - Το «International style» και η κρίση του μοντέρνου κινήματος στη δεκαετία του 1930.
-
- Η διάδοση του Διεθνούς Στυλ μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο - Η εξέλιξη των CIAM και το Team X.
  - Το έργο των Δασκάλων στη μεταπολεμική περίοδο: Le Corbusier, Alvar Aalto, Mies van der Rohe, Richard Neutra, Rudolf Schindler, Walter Gropius, Frank Lloyd Wright, Oscar Niemeyer.
  - Ιταλικός νεορεαλισμός: Mario Ridolfi και Ludovico Quadroni.
  - Οι «new towns» στην Αγγλία και στη Σκανδιναβία - Η ανοικοδόμηση στην Ολλανδία και η περίπτωση του Ρότερνταμ.
  - Ο νεοεξπρεσιονισμός, το νεολίμπερτ και η αρχιτεκτονική του μπρουταλισμού στην Ευρώπη και την Ιαπωνία: Hans Scharoun, Buckminster Fuller, Jørn Utzon, Paolo Portoghesi, Alison και Peter Smithson, James Stirling, Paul Rudolph, Philip Johnson, Kenzo Tange.
  - Ο Louis Kahn και η αντίληψη της μνήμης.
  - Η ουτοπία της τεχνολογικής αρχιτεκτονικής μεγάλης κλίμακας στη δεκαετία του 1960.
  - Το έργο των ολλανδών στρουκτουραλιστών: Aldo van Eyck και Herman Hertzberger.
  - Η αναζήτηση ενός νέου ρασιοναλισμού: Aldo Rossi και Giorgio Grassi.
  - Αρχιτεκτονική, επικοινωνία και η γέννηση του μεταμοντέρνου: η περίπτωση του Robert Venturi.
  - Ο φορμαλισμός των Five Architects.
  - Η αρχιτεκτονική του επιλεγόμενου «Τρίτου κόσμου» και ο Τοπικισμός: Sverre Fehn, Luis Barragán, Balkrishna Doshi και Άρης Κωνσταντινίδης.
  - Ο πλουραλισμός της δεκαετίας του 1970, τα κίνητρα του μεταμοντέρνου και ο κλασικιστικός εκλεκτικισμός - Η «Strada Novissima» και η απήχυσή της στη δεκαετία του 1980 - Οι Μπιενάλε αρχιτεκτονικής της Βενετίας (1980-2018).
  - Η αρχιτεκτονική της υψηλής τεχνολογίας.
  - Η αρχιτεκτονική των μουσείων και των πολιτιστικών κέντρων - Το έργο του Frank Gehry.
  - Αποδόμηση και φορμαλιστική αφαίρεση.
  - Η διάδοση μιας υψηλής αρχιτεκτονικής ποιότητας στις Κάτω Χώρες.
  - Το έργο των Oswald Mathias Ungers, Hans Hollein, Coop Himmelblau, Renzo Piano, Richard Rogers, Norman Foster, Mario Botta, Adolfo Natalini, Alvaro Siza Vieira, Jean Nouvel, OMA, Mecanoo, Jo Coenen.
  - Η αρχιτεκτονική στην Ιαπωνία - Η μινιμαλιστική αυστηρότητα του Tadao Ando.
  - Η αρχιτεκτονική του σύγχρονου εκλεκτικισμού των αρχών του 21^{ου} αιώνα. Η αρχιτεκτονική του νεοφιλελευθερισμού.
  - Μεταβιομηχανική συνθήκη και προοπτικές της αρχιτεκτονικής. Η αρχιτεκτονική μετά την κρίση.

Βιβλία αναφοράς

K. Frampton, Μοντέρνα αρχιτεκτονική. Ιστορία και κριτική, Θεμέλιο, Αθήνα 1987-2009².
J.M. Montaner, Ιστορία της σύγχρονης αρχιτεκτονικής, Νεφέλη, Αθήνα 2014.

Γενική βιβλιογραφία

- L. Benevolo, *Storia dell'architettura moderna*, Ρώμη-Μπάρι 1997.
B. Zevi, *Storia dell'architettura moderna*, Τορίνο 1996.
W. Curtis, *Modern Architecture since 1900*, Λονδίνο 1996.
C. Davies, *A New History of Modern Architecture*, Laurence King, Λονδίνο 2017.
J.-L. Cohen, *The Future of Architecture Since 1889*, Phaidon, Λονδίνο 2012.
H.W. Kruft, *Geschichte der Architekturtheorie*, Μόναχο 1985 (Ρώμη-Μπάρι 1987).
Π. Μιχελής, *Η αρχιτεκτονική ως τέχνη*, Αθήνα 1940.
P. Nuttgens, *The story of architecture*, Phaidon Press, Λονδίνο 1997 (Μιλάνο 2001).
N. Pevsner, *An Outline of European Architecture*, Harmondsworth 1960 (Μιλάνο 1984).
P. Portoghesi (επιμ.), *Dizionario Enciclopedico di Architettura e Urbanistica*, Ρώμη 1969.
M. Tafuri, F. Dal Co, *Architettura Contemporanea*, Μιλάνο 1992.
D. Watkin, Ιστορία της Δυτικής Αρχιτεκτονικής, ΜΙΕΤ, Αθήνα 2005.
A. Γιακουμακάτος, Ιστορία της ελληνικής αρχιτεκτονικής. 20^{ος} αιώνας, Νεφέλη, Αθήνα 2003-2016⁴.
A. Γιακουμακάτος, Η αρχιτεκτονική και η κριτική, Νεφέλη, Αθήνα 2001-2009².
A. Γιακουμακάτος, *Στοιχεία για τη νεότερη ελληνική αρχιτεκτονική. Πάτροκλος Καραντινός*, ΜΙΕΤ, Αθήνα 2003.
A. Γιακουμακάτος (επιμ.), *Ελληνική αρχιτεκτονική στον 20ό και 21ο αιώνα. Ιστορία-θεωρία-Κριτική*, Gutenberg, Αθήνα 2016.
A. Γιακουμακάτος (επιμ.), *Pietro Maria Bardi. Ταξίδι στην Ελλάδα*, ΜΙΕΤ, Αθήνα 2016.
A. Γιακουμακάτος (επιμ.), *Στέλιος Γιαμαρέλος-Α. Κωτσιόπουλος, Για το μεταμοντέρνο στην αρχιτεκτονική*, Νεφέλη, Αθήνα 2018.

Είναι υποχρεωτική η εκπόνηση εργασίας με τα εξής χαρακτηριστικά:

- Σύντομη μονογραφία (ιστορική και κριτική ανάλυση) αρχιτέκτονα της επιλογής του/των φοιτητών, και
- Ανάλυση δύο αντιπροσωπευτικών έργων του ίδιου αρχιτέκτονα της επιλογής του/των φοιτητών.
- Εκτεταμένη βιβλιογραφία επί του θέματος, ελληνική και ξένη.
Ο αρχιτέκτονας και το έργο του πρέπει να ανήκει στην περίοδο που αποτελεί αντικείμενο του μαθήματος, και μπορεί να είναι έλληνας ή ξένος.
Η εργασία πρέπει να είναι σε μορφή τεύχους σχήματος Α4 με συνολική έκταση δακτυλογραφημένου κειμένου και βιβλιογραφίας ως 2500-3000 λέξεις.

Η εργασία μπορεί να είναι ατομική ή να εκπονηθεί από δύο άτομα.

Συνιστάται η διόρθωση των εργασιών από τον διδάσκοντα κατά τη διάρκεια της εκπόνησής τους και πριν την τελική παράδοση. Η παράδοση των εργασιών γίνεται την ημέρα των τελικών γραπτών εξετάσεων.

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (από ένα ή δύο άτομα)

Η εργασία αφορά την επιλογή δύο έργων του ίδιου αρχιτέκτονα ή ενός έργου δύο αρχιτεκτόνων. Η επιλογή αυτή πρέπει να αφορά αποκλειστικά την ιστορική περίοδο και τη θεματική που αποτελεί αντικείμενο του εξαμήνου. Οι αρχιτέκτονες μπορεί να είναι ξένοι ή Έλληνες.

Η εργασία συνίσταται στην παραγωγή τεύχους Α4, με εικόνες και κείμενο 2500-3000 λέξεων. Η εργασία γράφεται στον υπολογιστή και παραδίδεται τυπωμένη.

Το εξώφυλλο της εργασίας περιέχει όλες τις αναγκαίες πληροφορίες, όπως:

Σχολή, Τμήμα φοίτησης, Ακαδημ. Έτος, Ονοματεπώνυμο και Α.Μ. φοιτητή, Τίτλο μαθήματος, Τίτλο εργασίας, Όνομα καθηγητή. Μπορεί να έχει και μία εικόνα.

Η εργασία έχει σαφή δομή και αποτελείται από τα εξής διακριτά μέρη:

1. Εισαγωγή 2. Ανάλυση πρώτου έργου 3. Ανάλυση δεύτερου έργου 4. Συμπεράσματα 5. Βιβλιογραφία

1. Η εισαγωγή ασχολείται συνήθως με τα βιογραφικά στοιχεία του αρχιτέκτονα ή των αρχιτεκτόνων. Η εισαγωγή πρέπει να είναι σύντομη: δεν αφηγούμαστε τη ζωή του αρχιτέκτονα απεριόριστα, αλλά επισημαίνουμε τα κυριότερα στοιχεία της που θεωρούμε σχετικά με την ανάλυση των δύο έργων που έχουμε επιλέξει. Στην εισαγωγή μπορούμε να ασχολούμαστε επίσης με τους λόγους που μας οδήγησαν στην επιλογή των δύο έργων.

2. Στη συνέχεια αναλύουμε το πρώτο έργο (προηγείται μεσότιτλος με το όνομα του κτιρίου). Ανάλυση σημαίνει καταρχήν απλή και μεθοδική περιγραφή της κάτοψης και της λειτουργίας του, περιγραφή της κατασκευής του (υλικά, τεχνολογία, κατασκευαστικές μέθοδοι) και περιγραφή των μορφοπλαστικών χαρακτηριστικών και της αρχιτεκτονικής γλώσσας του.

3. Ακολούθως αναλύουμε το δεύτερο έργο, με τον ίδιο τρόπο.

4. Στο τέλος διατυπώνουμε ένα τελικό σχόλιο που μπορεί να είναι πιο ελεύθερο, σύγκρισης αυτών των δύο έργων, εξήγησης του λόγου για τον οποίο επιλέχτηκαν, θέσης τους στο συνολικό έργο του αρχιτέκτονα ή των αρχιτεκτόνων η/και σημασίας τους στο πλαίσιο της ιστορίας της αρχιτεκτονικής. Μπορεί να διατυπωθεί και οποιαδήποτε άλλη θεώρηση κρίνεται αναγκαία ή αξιόλογη στο πλαίσιο της εργασίας. Το τελικό σχόλιο-συμπέρασμα μπορεί να είναι μια ελεύθερη κριτική προσέγγιση του θέματος.

Σημαντική παρατήρηση: Ανάλυση του έργου σημαίνει καταρχήν περιγραφή. Η σωστή περιγραφή ενός έργου εισάγει, σε πρώτο επίπεδο, στην ανάλυση και αποτίμηση του έργου.

Σημαντικό στοιχείο της εργασίας είναι οι εικόνες (φωτογραφίες). Οι εικόνες τοποθετούνται ανάμεσα στο κείμενο και ακολουθούν τη ροή του. Οι εικόνες σχολιάζονται. Δεν χρειάζεται να είναι πολλές αλλά να είναι σαφείς και να περιγράφουν επαρκώς τα έργα. Σημαντικά είναι επίσης τα σχέδια (κατόψεις, όψεις, τομές των κτιρίων) χωρίς τα οποία η αρχιτεκτονική δεν γίνεται κατανοητή. Ειδικά οι κατόψεις είναι απολύτως απαραίτητες: αρκεί μία ή δύο για την επαρκή αντίληψη της λειτουργίας και της οργάνωσης του κτιρίου. Τις κατόψεις τις περιγράφουμε και τις εξηγούμε.

5. ΟΛΕΣ ΟΙ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΡΑΦΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΟΝ ΙΔΙΟ ΤΡΟΠΟ ΚΑΙ ΝΑ ΠΕΡΙΕΧΟΥΝ ΤΙΣ ΙΔΙΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ (ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ, ΤΙΤΛΟΣ, ΕΚΔΟΤΗΣ, ΠΟΛΗ, ΕΤΟΣ). Ο ΤΙΤΛΟΣ ΓΡΑΦΕΤΑΙ ΠΛΑΓΙΑ (ITALICS).**Παράδειγμα:**

S. Settis, *Το μέλλον του κλασικού*, Νεφέλη, Αθήνα 2006.

R. Wittkower, *Architectural Principles in the Age of Humanism*, Thames & Hudson, Λονδίνο 1962.

A. Γιακουμακάτος (επιμ.), «Νέο Μουσείο Ακρόπολης. Μια κριτική αποτίμηση», *Αρχιτεκτονικά Θέματα*, τχ. 44/2010, σ. 115-139.

Η δομή της εργασίας μπορεί να είναι και διαφορετική από την παραπάνω, αρκεί να μην απουσιάζει η ανάλυση παραδειγματικών έργων που έχουν επιλεγεί.

Οι πηγές μας έχουν μόνο συμβουλευτικό χαρακτήρα. Δεν αντιγράφουμε μηχανικά τις πηγές (copy-paste). Είναι κάτι που γίνεται εύκολα αντιληπτό. Μελετούμε και χειριζόμαστε τις πηγές συγκριτικά, για να αντλήσουμε πληροφορίες και συμπεράσματα που τα διατυπώνουμε με δικό μας αυτόνομο τρόπο. Όταν χρησιμοποιούμε ένα απόσπασμα από αυτές το βάζουμε σε εισαγωγικά και αναφέρουμε την πηγή σε υποσημείωση.

Όταν ασχολούμαστε με έναν αρχιτέκτονα (αλλά και με ένα καλλιτέχνη γενικότερα) είναι σκόπιμο να μην αρκούμαστε σε πηγές γενικού χαρακτήρα (γενικές ιστορίες της αρχιτεκτονικής ή άλλες πηγές) αλλά να ανατρέχουμε σε ειδικές μονογραφίες για τον αρχιτέκτονα, όπου οι πληροφορίες και η εμβάθυνση είναι πληρέστερη, συστηματική και στοχευμένη.

Το διαδίκτυο δεν αποτελεί ερευνητικό εργαλείο αλλά πηγή μιας πρώτης πληροφόρησης.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ 2 / 1871 – 2018
ΑΚΑΔ. ΕΤΟΣ: 2017-2018

ΔΗΛΩΣΗ ΘΕΜΑΤΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
(από ένα ή δύο άτομα)

(1) ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΦΟΙΤΗΤΗ/ΤΡΙΑΣ: .....

A.M.: ..... ΤΜΗΜΑ ..... ΕΞΑΜΗΝΟ .....

(2) ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΦΟΙΤΗΤΗ/ΤΡΙΑΣ: .....

A.M.: ..... ΤΜΗΜΑ ..... ΕΞΑΜΗΝΟ .....

ΘΕΜΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: .....

.....

.....

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΔΗΛΩΣΗΣ: .....

Η δήλωση παραδίδεται στον διδάσκοντα, στη διάρκεια του μαθήματος.

Το θέμα της εργασίας δηλώνεται στον διδάσκοντα εκ των προτέρων, στη διάρκεια των μαθημάτων του εξαμήνου.

Αν το θέμα δεν δηλώνεται στη διάρκεια του εξαμήνου, η εργασία δεν θα λαμβάνεται υπόψη στις εξετάσεις.